

першої статті 93 Конституції ФКС та статті 91 Федерального закону «Про Федеральний конституційний суд» ФКС розглядає також справи за конституційними скаргами громад і об'єднань громад з приводу порушення будь-яким законом права на самоврядування, передбаченого статтею 28 Основного Закону, а щодо законів земель – за умови, що скарга не може бути подана до Конституційного суду землі.³⁸⁴

Як бачимо, вітчизняне законодавство, на відміну від німецького, не передбачає для органів місцевого самоврядування права на звернення до конституційного суду з конституційною скаргою. Дане звуження суб'єктного складу в українському законодавстві ніяк не обґрунтоване і є грубим порушенням принципу доступу до правосуддя, закріпленого в Конституції, тому потребує уваги законодавця з метою виправлення даного порушення. Для цього доцільним вбачається внести зміни до Закону України «Про Конституційний Суд України», а саме виключити з частини 1 статті 56 даного Закону положення «До суб'єктів права на конституційну скаргу не належать юридичні особи публічного права.» Ця зміна надасть можливість юридичним особам публічного права у повній мірі користуватися правом на захист своїх прав у суді.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

*Кучер Юлія Анатоліївна,
Технік (Гарт - 7) відділення інформаційних систем центру зв'язку та
інформаційних систем Маріупольського загону морської охорони
Регіонального управління морської охорони Державної прикордонної служби України*

Українське законодавче регулювання доступності правосуддя носить загально-дозвільний характер, гарантує право на звернення у судові інстанції та

³⁸⁴ Конституція ФРН. URL: <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>.; Закон ФРН «Про Федеральний Конституційний Суд». URL: <https://web.archive.org/web/20150430041938/http://www.iuscomp.org/gla/statutes/BVerfGG.htm#91>.

оскарження рішень органів влади й посадових осіб. За роки незалежності в Україні відбувся помітний прогрес у доступності до правосуддя: удосконалено порядок повідомлення учасників судового процесу, суди обладнані для потреб осіб з обмеженими можливостями, створено належні умови перебування у суді підсудних. Незважаючи на це, процес приведення рівня забезпечення доступності правосуддя до Європейських стандартів повільний. При цьому постає ряд питань, які хоч і мають правове регулювання, але у дійсності повністю залишаються невирішені роками.

Потреба в продовженні реформування судової системи, особливо після Революції гідності, зумовлена вимогами Європейського Союзу, які необхідно виконати для вступу України до цієї міжнародної організації.

Принцип доступу до правосуддя є досить складною правовою категорією, яка не пов'язується тільки з фізичною чи технічною можливістю особи зайти у приміщення суду чи перебувати у ньому. Вона поєднує у собі як правові, так і організаційні питання, які закріплені не лише у Конституції України чи процесуальних кодексах, а й у низці інших нормативно-правових та міжнародних актів.

Сутність принципу доступності впливає з п.1. ст.6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод³⁸⁵, хоча текстуально він там не закріплений, але розтлумачений практикою Європейського суду з прав людини.

Єдиної точки зору науковців на зміст принципу доступності судочинства не існує. Слід повністю погодитися з класифікацією Н.Сакари, яка вважає, що з позиції більш широкого підходу до доступності, остання забезпечується організаційними, правовими та економічними умовами.

Наявність достатньої кількості суддів наразі однією чи не найзлободеннішою невирішеною проблемою доступності правосуддя в Україні організаційного характеру.

³⁸⁵ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

До прикладу, станом на 12 грудня 2018 року у 14 місцевих загальних судах України через відсутність повноважних суддів не здійснювалось правосуддя. Про це наприкінці 2018 року повідомляла Державна судова адміністрація у листі від 14 грудня 2018 року № інф/БП818-18-1047/18.³⁸⁶

Яскравим прикладом серйозності вказаної проблеми є Радомишльський районний суд Житомирської області, у якому станом на кінець березня 2019 року немає жодного повноважного судді з жовтня 2018 року, у зв'язку з чим понад 300 цивільних та адміністративних справ залишаються без розгляду. Кримінальні провадження (225) та справи про адміністративні правопорушення (167) за рішенням Житомирського апеляційного суду направляються для розгляду до інших судів області, що створює певні логістичні незручності та спричиняє додаткові витрати учасникам цих справ.³⁸⁷

Факторів, які спричинили таку ситуацію вважаємо дуже багато, серед основних з них: жорстке кваліфікаційне оцінювання суддів місцевих та апеляційних судів на відповідність займаній посаді, впровадження електронного декларування, судді, які мали необхідний стаж, вислуги, скористалися правом на відставку.

Вища кваліфікаційна комісія суддів повідомила, що після запровадження первинного кваліфікаційного оцінювання та електронного декларування за власним бажанням звільнилися понад 1,5 тисячі суддів. За останні три з половиною роки кількість суддів в Україні зменшилася на 3,2 тисячі.³⁸⁸

Із кінця 2017 року в Україні триває процес оптимізації судової системи. За задумом це підвищить ефективність правосуддя та гарантуватиме конституційне право громадянина на здійснення правосуддя. Зі 142 місцевих та апеляційних судів указом президента утворені 74 окружних. За словами Голови

³⁸⁶ Лист Державної судової адміністрації України від 14.12.2018 р. №інф/БП818-18-1047/18. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/SA18174?an=1>.

³⁸⁷ У міському суді на Житомирщині немає жодного повноважного судді. *Українське право*. URL: <http://ukrainepravo.com/news/ukraine/u-miskomu-sudi-na-zhytomyrshchyni-nemaye-zhodnogo-povnovazhnogo-suddi-/>.

³⁸⁸ Кількість суддів в Україні зменшилася більш ніж на третину - голова ВККС. *ВНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/politics/10223748-kilkist-suddiv-v-ukrajini-zmenshilasya-bilsh-nizh-na-tretinu-golova-vkks.html>.

ДСА України на кінець 2018 року склалася ситуація, коли в близько 60% місцевих загальних судів в Україні штатна чисельність суддів складала не більше трьох.³⁸⁹

Темпи поновлення лав суддів бажають бути кращими. Так, впродовж 2018 року Президент України призначив у суди різних інстанцій близько ста суддів.

У 2019 році робота у цьому напрямку активізувалася. Так, лише впродовж квітня місяця 2019 року, указами від 16,17 та 22 квітня 2019 року Президентом України було призначено 123 судді, а також Указом Президента України від 11 квітня 2019 року призначено 11 суддів Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду та 27 суддів Вищого антикорупційного суду.

Для вирішення питання укомплектованості судів необхідною кількістю суддів замало визначити кількість суддів в кожному з судів, враховуючи навантаження суддів за минулий рік та прогножуючи цьогорічну тенденцію щодо зростання чи зменшення кількості судових справ. Важливо було б збалансувати рівень навантаження на суддів у цілому по країні, провести широке обговорення можливості виборності суддів, привести у жорсткі рамки строки розгляду справ, здійснити широке введення примірних процедур.

Сьогодні ми не можемо говорити, що усі питання доступності правосуддя вирішаться відразу після того як буде укомплектовано увесь суддівський корпус, оскільки для цього потрібно забезпечити саму судову систему належним фінансуванням, переглянути систему судових зборів та витрат, удосконалити і спростити процесуальне законодавство для максимальної зрозумілості про інстанційність судової влади тощо.

Але слід пам'ятати, що забезпечення доступності до правосуддя - це фундаментальне зобов'язання специфічного суб'єкта - держави і які б не були проблеми у впровадженні у життя міжнародних стандартів даного поняття, їх

³⁸⁹ Рада суддів України: Офіційний сайт. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/sudova-sistema-zabezpecena-na-50-vid-potrebi-zenovij-holodnuk-golova-derzavnoi-sudovoi-administracii>

потрібно негайно вирішувати, наближаючи таким чином Україну до світового співтовариства.

СУДОВА ПРАКТИКА ПРИ ПРИТЯГНЕННІ ОСІБ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ В'ЇЗДУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТА ВИЇЗДУ З НЕЇ

*Кушнір Ярослав Олександрович,
старший викладач кафедри конституційного, адміністративного
та міжнародного права факультету правоохоронної діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького*

«Україна згідно з Конституцією України є суверенною і незалежною державою. Суверенітет України поширюється на всю її територію, яка в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою. Перебування на території України підрозділів збройних сил іншої держави з порушенням процедури, визначеної Конституцією та законами України, Гаазькими конвенціями 1907 року, IV Женевською конвенцією 1949 року, а також всупереч Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1994 року, Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією 1997 року та іншим міжнародно-правовим актам є окупацією частини території суверенної держави Україна та міжнародно протиправним діянням з усіма наслідками, передбаченими міжнародним правом.»

Зазначена вище преамбула закону України від 15 квітня 2014 р. « Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України особливого правового режиму на цій території»³⁹⁰ стала результатом законодавчого оформлення, обґрунтуванням та вирішення

³⁹⁰ Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України особливого правового режиму на цій території: Закон України від 15 квітня 2014 р. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>) (дата звернення 22.04.2019р.).